

ՓՈԽՈՒՄՆ ՅԱՍՏԵԱՅ

ՏԵԱՌՆ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ԲԵԿՆԱԶԱՐԵԱՆՑ

Հայաստանեայց սուրբ եկեղեցին, եւ յատկապէս Նախիջեւանի եւ Պեսարապիոյ վիճակը, զրկուեցան Ապրիլի 14-ին այնպիսի ընտիր եւ պիտանի անձէ մը՝ որոյ կենդանութենէն իրաւամբ կյուսային տակաւին մեծամեծ բարեաց հանդիպիլ: Եկեղեցին կարօտ է ամէն ժամանակ, եւ առաւել եւս յայժմու ժամանակիս, ժրաջան մշակներու, անձնանուէր հովիւներու, հոգելից քարոզիչներու, խաղաղարար քահանաներու, գործունեայ եւ արդարասէր կառավարիչներու, անաչառ եւ արթուն դատաւորներու, աղքատասէր եւ խոնարհամիտ վարդապետներու. եւ ահա այսպիսի ոք էր մեր ցանկալի եւ բազմարդիւն ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԸ ԲԵԿՆԱԶԱՐԵԱՆՑ, որ իւր այրական առոյգ հասակին մէջ վերափոխեցաւ առ Այն՝ որոյ առջեւ թէպէտ մեղաւորին հաղար տարին մէկ օրուան պէս է՝ անպտուղ եւ անվարձ, բայց արդարոյն մէկ օրը հաղար տարուան պէս՝ լի արդեամբք եւ աներկմիտ յուսով հատուցման յաւիտենական վարձուց:

Բեկնազարեանց Յովհաննէս վարդապետը ծնած էր իւղարշապատ 1819-ին:

Տասուերկու տարեկան հասակէն մտաւ Ս. Էջմիածնայ վանքը յաշակերտութիւն, եւ բնական ուշիմութեամբն ու անխոնջ աշխատութեամբը իւր աշակերտակցացը մէջ յառաջագէմներէն մէկն եղաւ այն ամենայն ուսմանց մէջ որ վանքին ուսումնարանը կսովորեցընէին: Սարկաւագութեան աստիճանն ընդունեցաւ 1838-ին, քահանայ ձեռնադրեցաւ 1842-ին, եւ 1844-ին վարդապետ, եւ անուանեցաւ առաջին անգամ Առաջնորդական Ատենին Շիրուանի ինժամխի, միանգամայն վարժապետ հոգեւորական գպրոցի տեղւոյն՝ մինչեւ 1846 տարին, եւ իւր անխոնջ եւ անշահասէր աշխատասիրութեանը համար՝ Առաջնորդէն ընդունեցաւ ծաղկեայ փիլոն իվարձատրութիւն. յետոյ գրեթէ մէկ տարի ժամանակ ինքն ըրաւ վիճակին կառավարութիւնը՝ երբոր վիճակաւոր Առաջնորդը ուրիշ տեղ գնացեր էր:

Այն միջոցին էր որ Յովհաննէս վարդապետը Շամախույ ժողովրդեան մէջ եղած հին եւ սաստիկ երկպառակութիւնը դադրեցուց, հաշտեցուց երկու կողմի ռիսերիմ թշնամիները իրարու հետ, եւ ամենուն կողմանէ ալ շնորհակալութիւններ ընդունեցաւ՝ իւր հոգեշահ եւ խաղաղարար յորդորանացն ու խրատներուն համար:

Հանդուցեալ բարեյիշատակ ներսէս Կաթողիկոսը, որ այնքան սրատես էր եկեղեցականաց լաւութիւններն ու թերութիւնները տեսնելու, 1847-ին անուանեց զինքը առաջին անգամ Առաջնորդական Ատենին Նախիջեւանի եւ Պեսարապիոյ, եւ ոչ երբէք զղջացաւ մինչեւ վերջը իւր ըրած ընտրութեանը վերայ:

Յաջորդ տարին Խրիմու եկեղեցեաց այցելութեան պաշտօնովը եւ եկեղեցական գումարաց հաշիւները գննելու համար յուղարկուեցաւ Յովհաննէս վարդապետը Խրիմ,

եւ 1850-ին անուանեցաւ Տաւրիկեան նահանգին Յաջորդ, այսինքն Փոխանորդ Առաջնորդին, եւ այն պաշտօնը կատարեց գովութեամբ: Խարսու քաղաքին մօտ եղած սուրբ Փրկիչ վանքը, եւ մանաւանդ անոր պարտէզը, զարդարեց շէնցուց՝ իմիտեալ Ռուսիոյն հոգեսէր ուխտաւորաց, եւ Հին Խրիմու սուրբ Նշան վանքին իրաւունքները քաջութեամբ պահպանեց ու պաշտպանեց: Յետոյ 1852-ին դարձեալ Քիշնեւի Առաջնորդական Ատենին կառավարութիւնը ձեռք առնելու գնաց՝ ըստ հրամանի Սիւնհոգոսին սրբոյ էջմիածնի:

Մինչեւ 1857-ին վերջերը գրեթէ մինակ ինքն էր բոլոր նախիջեւանի եւ Պեսարապիոյ վիճակին կառավարութիւնն ընողը՝ ըստ կարգադրութեան հանգուցեալ Ներսէս Կաթողիկոսին, որ այն ժամանակի Առաջնորդ Մատթէոս Սրբազան Արքեպիսկոպոսին հետ վեճ բացած էր՝ վիճակին եկեղեցական գումարներուն համար: Այն միջոցը Յովհաննէս վարդապետին կենաց ամենէն գոռար ու տաժանական միջոցն էր. վասն զի շատ բանի մէջ հարկադրուած էր վարդապետը երկու իրարու ներհակ իշխանութեանց հրամաններ կատարելու ջանք ընել՝ առանց ժողովրդեան գայթապելութիւն տալու, եւ առանց եկեղեցական գործոց կառավարութեանը պակասութիւն մը բերելու: Եւ սակայն Յովհաննէս վարդապետը զարմանալի խոհեմութեամբ եւ զգուշաւոր արթնութեամբ կատարեց իւր պարտքը նաեւ այն միջոցին, եւ արդարութեան ճանապարհէն չխոտորեցաւ. ուստի եւ 1856-ին վեհափառ Կաթողիկոսէն ընդունեցաւ խաչ պարանոցի:

Երբոր նախիջեւանի եւ Պեսարապիոյ Առաջնորդը Կայսերական հրամանով փոխադրուեցաւ յԱթոէրխանի վիճակը, Յովհաննէս վարդապետը ինքնայօժար սիրով մնաց իՔիշնեւ՝ իբրեւ Առաջին Անդամ Առաջնորդական Ատենին, եւ յետոյ Գահերէց Հոգեւորական Կառավարութեան Պեսարապիոյ: Նոր Առաջնորդը շուտով հասկըցաւ այն արգիւնական վարդապետին կատարելութիւնները, եւ սակաւ ժամանակէն վերջը աներկբայ վստահութեամբ յուղարկեց զնա յէջմիածին՝ իբրեւ իրեն փոխանորդ՝ յընտրութիւն նոր Կաթողիկոսի ազգիս Հայոց 1858-ին: Յովհաննէս վարդապետը ամենայն խոհական եւ արդարասէր ճշգրտութեամբ կատարեց նաեւ այն փափուկ պաշտօնը, եւ բոլոր ժողովականաց գովասանքն ու հաւանութիւնն ընդունեցաւ:

Այնուհետեւ երկու տարի ալ անընդհատ գործունէութեամբ կառավարեց Պեսարապիոյ նահանգը, եւ 1860-ին հոկտեմբերի 19-ին հրաման ընդունեցաւ Առաջնորդէն որ երթայ նախիջեւան, ուր գրեթէ տարիէ մը իվեր երկպառակութեան հոգին քանի մը խռովասէր ու ռիսակալ մարդկանց ձեռքովը մեծ շփոթութիւն ձգած էր բարեմիտ ժողովրդոց մէջ: Տարակոյս չկայ որ Յովհաննէս վարդապետը ամէն կողմանէ յարմար էր այն շփոթութիւնը գաղբեցնելու. վասն զի տասուերկու տարուընէ իվեր նախիջեւանի ժողովրդեան մէջ եղած խնդիրներուն ականատես վկայ էր, եւ ստոյգ տեղեկութեամբ գիտէր թէ ուստի եւ ինչ տեսակ մարդկանց գրգռութենէն առաջ կուգային այն անախորժ ու վնասակար ազգակործան երկպառակութիւնները: Անկէց իղատ, իւր խաղաղասէր ու զուարթ՝ բայց եւ աներկիւղ ու անաչառ ընաւորութեամբը, եւ միանգամայն անխոնջ եւ անձանձրոյթ համբերութեամբը՝ անտա-

ԵՊԱՏՈՍԱՆ Կ. ԲԵԿԵՍԵՆ

րակոյս պիտի կարենար վարատել շատին անտեղի կասկածանքները, հերքել ուրիշներուն չարախօսութիւնները, խափանել խռովասիրաց զրպարտութիւնները, քաջաւերել քահանաները՝ իրենց եկեղեցական պարտքերը ճիշդ կատարելու, քննել երէց-փոխանաց հաշիւները, խրատել յանցաւոր գտնուողները, եւ ընդհանրապէս հոգեւոր քարոզութիւններով յորդորել զամէնքը խէր եւ խմբարանութիւն եղբայրական:

Բայց աւանդ. այս ամենայն բարի բարի յոյսերուն պտուղները հազիւ թէ սկսեր էին անհունիլ, երբոր սկզբնաչափն սատանայ, թշնամին ամենայն արդարութեան եւ անմեղութեան, իրեն չարութեանը յարմար դործիք գտնելով անօրէնութեան մէջ ծրգեալ քանի մը անձինք, բազմաթիւն վարդապետին դէմ անտանելի եւ անխիղճ զրպարտութեան մրրիկներ հանեցին, եւ միամիտ ժողովրդեան մէջէն շատ մարդկանց սիրտը եւ միտքը պղտորեցին քանի մը օր ընդդէմ անմեղ վարդապետին:

Առաջնորդը զայն իմանալուն պէս՝ առաջին ջանքը այն եղաւ որ անպարտ վարդապետին սրտին բնական վրդովմունքը իւր կողմանէ հանգարտեցնէ. ուստի հեռագրով քաջալերեց զինքն որ «Սիրտը հանգիստ բռնէ, պէտք եղած կարգադրութիւններն եղած են» որ իւր արդարութիւնը յայտնուի եւ անխիղճ թշնամիները խայտառակուին: Այսու ամենայնիւ՝ առաքինի եւ երկայնամիտ վարդապետին բարոյական քաջութիւնը չդիմացաւ բնական զգայուն սրտին այլայլութեանը. եւ Ապրիլի 14-ին՝ երկիւղեան ժամերգութենէն տուն դառնալէն վերջը, սաստիկ սուր ցաւերէ բռնուեցաւ, ու բժշկաց ճարտարութենէն եւ քովը գտնուող բարեկամաց օգնութիւններէն օգուտ չտեսնելով՝ քանի մը ժամուան մէջ աւանդեց հոգին իձեռս Արարչին իւրոյ, եւ նախիջեւանի բարեպաշտ ժողովուրդը դառն տրամուլթեան եւ սգոյ մէջ ընկղմեց:

Մեծ հանդիսով կատարուեցաւ Բեկնազարեան Յովհաննէս վարդապետին թաղումը նոյն ամսոյն 17-ին, եւ պատուական մարմինը տարուեցաւ սուրբ Խաչ վանքը, ուր թաղուած էր արդէն նորա նման առաքինի եւ բարեյիշատակ Յարութիւն վարդապետն Ալամդարեանց, — որ եւ նա անզգամ դաւաճանութեան մը զոհ եղած է քանի մը տարի առաջ, — եւ նորա պէս սրակեցաւ անտարակոյս երկնաւոր թագաւորէն իբրեւ նահատակ արդարութեան:

Երկոցունց բարեխօսութիւնն ալ հասնի բովանդակ ազգիս Հայոց, եւ մասնաւորապէս նախիջեւանի բարեպաշտ ժողովրդեան, որ ազատի վերջապէս երկպառակութեան չար հոգին սերմանող անձինքներու գրգռութենէն, ու մտնէ այն ուղղութեան եւ յառաջադիմութեան ճանապարհը զոր Աստուած բացեր է ամենուս առջեւը:

